

Spetsvaxskivling (*Hygrocybe persistens*), Surahammar, Elingbo. I naturbetesmark. 11G 4E 2B. 01-09-03.

Scharlakansvaxskivling (*Hygrocybe punicea*). Surahammar, Kalängen, Norrby. I naturbetesmark. 11G 5E 2B. 01-10-13.

Blå rödskivling (*Entoloma madidum*), Surahammar, Kalängen, Norrby. I naturbetesmark. 11G 5E 2B. 01-09-22.

Stråfingersvamp (*Clavaria straminea*), Surahammar, Holmtorpet. I naturbetesmark. 11G 4D 0A. 00-11-04.

Knubbig hårjordtunga (*Trichoglossum walteri*), Surahammar, Elingbo. I naturbetesmark. 11G 4E 2B. 01-09-14.

Hästabeta hage i Elingbo. I den kortbetade gräsvålen uppträder en imponerande mångfald arter av "ängssvampar".

Rökfingersvamp, (NT)

Clavaria fumosa

En brunaktig ogrenad fingersvamp, som vi för första gången hittade 14/9 2001 i Elingbo hästhage. Påträffades c:a 14 dagar senare också i Västsura ekhage.

Vridfingersvamp, (NT)

Clavaria inequalis

Denna kraftiga ogrenade och klart gula fingersvamp kommer tidigt på säsongen, (i augusti), och noterades 1998 i den fina betesmarken vid Gatstugan. Under 2000 uppträdde den tämligen allmänt i Elingbo, men mera sparsamt vid Gatstugan och i Västsura ekhage.

Stråfingersvamp, (NT)

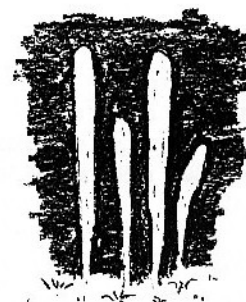
Clavaria straminea

Denna stråtunna, vita till gulvita och ogrenade fingersvamp hittades först år 2000 (4/11) i Holmtorpsdalen. Växte där i en backe med björk och en. Under 2001 gjordes fynd av den på två nya lokaler - Ängfors (på åsiden mot Stora Fly) 18/9 och i Kohagen 17/10. (Ny för Västmanland).

Violett fingersvamp, (NT)

Clavaria zollingeri

Denna vackert lila och grenade fingersvamp noterades på några nya platser under 2000. Dessa är Ängfors, Kungshammar (2 lokaler), Norrby, Baståsen, Västsura hassellund, Elingbo och Kohagen. Var sedan tidigare känd från Muren och Sångkärrsbacken. Fyndet i Västsura hassellund visar att den kan uppträda även i lundartade skogar och då gärna med hassel, vilket även är fallet i Ängfors.

Skär fingersvamp i Elingbo
Teckning: Tom Sävström

Trubbfingersvamp, (NT)

Clavulinopsis cinereoides

En kraftig, grenad fingersvamp som uppträdde tämligen allmänt 1998 och 2000, men som uteblev helt 2001. Denna art hittades först 1998 på fem lokaler: Västsura ekhage, Holmtorpet, Norrby, Muren (enbuskhagen) och slätterängen vid Lönnbromossen. År 2000 noterades den även i Elingbo och i slätterängen i Muren. Denna art var före vår inventering ej rapporterad från Västmanland. Denna och flera andra arter som vi hittat visar med all tydlighet hur dåligt utforskad ängs- och naturbetesmarkernas funga är. Intressant i sammanhanget är att den inte hittades under 2001.

Skär fingersvamp, (NT)

Clavaria incarnata

Ännu en ogrenad *Clavaria*-art, skär i färgen. Mycket sällsynt påträffad i landet. Hittades i Elingbo 21/10 2000 och i Kohagens naturreservat 26/9 2001. (Ny för Västmanland).

Ljus ängsfingersvamp, (NT)*Clavulinopsis subtilis*

Den ljusa ängsfingersvampen är vit till gräddfärgad och förgrenad. Var liksom föregående art ej påträffad i Västmanland innan vi började upptäcka den. Första fynden gjordes 2000 i Ängfors, Västsura ekhage, Elingbo, Holmtorpet, Bovallen, Kungshammar, Norrby, Gatstugan och Skästa. (Ny för Västmanland).

Saffransfingersvamp, (VU)*Ramariopsis crocea*

En liten gul förgrenad fingersvamp som tycks vara mycket sällsynt. Första fyndet gjordes 17/10 1998 i Murens enbuskhage, där återfynd av den gjordes 24/9 2001. Under 2000 hittades den även i Ängfors (8/10). Ej tidigare rapporterad från Västmanland.

(Jordtungor)

Jordtungorna är en mycket spännande svampgrupp som med några få undantag uppträder mycket sällsynt i betes- och slättermark. Under inventeringens gång har vi hittat ett 10-tal olika arter. En art, slemjordtungan (*Geoglossum glutinosum*) kan vid gynnsam väderlek uppträda tämligen allmänt i vissa områden, exempelvis Elingbo. Den är den "vanligaste" jordtungan tillsammans med svart jordtunga (*Geoglossum umbratile*). Jordtungorna uppträder på hösten. Nämnas kan att ett flertal kollektorer av jordtungor insamlats och ligger i väntan på mikroskopering och ytterligare utredning. Listan kan med andra ord komma att kompletteras med några art.

Purpurbrun jordtunga, (NT)*Geoglossum atropurpureum*

En kraftig brunaktig jordtunga som uppträdde tämligen allmänt spridd (minst 50 fruktkroppar) i den östra delen av Sångkärrsbacken 2001. Den kunde ses där från den 15/9 och trots frostnätter fanns färsk fruktkroppar till beskådande en bit in i oktober. Den 14/10 kunde den ses med två fina grupper i Murens enbuskhage och en liten samling fanns i Kohagen 17/10. Kohagen är ny lokal för arten.

Småsporig jordtunga*Geoglossum elongatum*

Denna lilla, svarta och på foten småfjälliga jordtunga fanns i ett bestånd i en torr gråfibblebacke i Ängfors 2/12 2000.

Fjällig jordtunga*Geoglossum fallax*

Denna art uppträdde i ett par betesmarker 2000, nämligen Bovallen och Gatstugan. 2001 i Bovallen, Elingbo och Muren.

Hagjordtunga*Geoglossum starbaeckii*

Upptäcktes först under 2000, då den uppträdde i Baståsen, Holmtorpet, Kungshammar och Norrby. Under 2001 lyste den med sin frånvaro.

Olivjordtunga*Microglossum olivaceum*

Hittills två kända lokaler av denna bruna till olivgröna jordtunga. I Västsura ekhage, som är en av lokalerna, uppträder den tämligen allmänt och spridd i hagen. Har visat sig där 1998, 2000 och 2001. I den andra betes-

hagen, som är Bovallen, förekommer den mera sparsamt. Visade sig där de båda senaste åren.

Hårig jordtunga*Trichoglossum hirsutum*

Första fyndet i kommunen av denna jordtunga gjorde vi i Sångkärrsbacken 26/7 2000. Året efter (15/9-01) visade den sig åter på samma lokal och dessutom i Kohagen (26/9) och Västsura ekhage (5/10).

Knubbig hårjordtunga*Trichoglossum walteri*

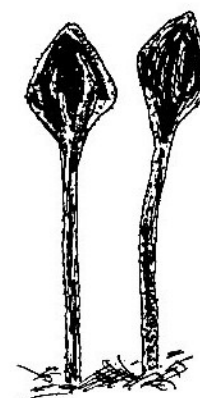
Sedan 1998 känd från Muren och Holmtorpet. Hittades i fina bestånd 2001 på 3-4 platser i Elingbos betesbackar, men lyste med sin frånvaro på de tidigare kända lokalerna.

Tack!

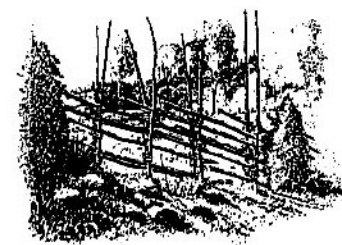
Vill jag rikta till Harald Bergius, Ramnäs, för uppgifterna om nederbörds mängderna.

Litteratur:

- Olsen Sigurd, 1986. Jordtungor i Norge, Agarica vol 7.
- Boertmann D, 1995. Vokshatte.
- Ryman/Holmåsén, 1986. Svampar - en fält-handbok.
- Gärdenfors, U (ed.) 2000. Rödlistade arter i Sverige 2000. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Hallingbäck, T & Aronsson, G (red.) 1998. Ekologisk katalog över storsvampar och myxomyceter.
- Nordic Macromycetes Vol. 3. 1997.

Hårig jordtunga från Kohagen.
Teckn. Tom Sävström

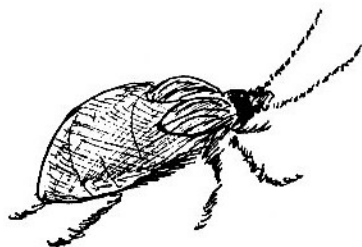
Muren. Teckning: Leif Blomkvist

En vanlig "kuse" i betesmarkerna

av Tom Sävström Text och teckning

I samband med mina besök i betesmarkerna har jag uppmärksammat en och annan skalbagge som kravlat omkring bland örter och gräs. En sådan har uppträtt mycket allmänt i dessa soliga gräsmarker, så jag blev nyfiken på dess identitet och leverne. Härvid konsulterade jag entomolog Bengt Ehnström, SLU, Uppsala. Det visade sig vara renfanebaggen (*Galeruca tanacetii*) som jag observerat och den har uppträtt från sommaren till sent in på hösten. I början av oktober såg jag hur den parade sig, bl a i Elingbo. Annars har jag observerat den i samtliga betesmarker jag besökt under 2001.

Den är c:a 6-12 mm lång och 5-6 mm bred. Honan ser speciell ut med sin stora uppsvällda bakkropp och små, korta täckvingar. Hon kan ej flyga varför hennes spridningsförmåga är minimal. Den är utbredd över en stor del av landet och är överallt ett ganska karaktäristiskt inslag i gräsmarkernas fauna. Både den fullbildade skalbaggen och larverna lever på diverse olika örter, där röllika, renfana, prästkrage och olika fibblor tycks vara favoritfödan. Honan till renfanebaggen lägger en hel hög med ägg på ett blad och täcker äggsamlingen med ett svart ganska hårt sekret. Man ser lätt dessa i vegetationen och de är c:a 5 mm breda.

Renfanebaggens hona med en kraftigt uppsvälld bakkropp, som hon får före äggläggningen.

En närstående art, *Galeruca pomonae*, finns bl a efter älvbrinkarna i Dalarna och kan där mycket lokalt kaläta vegetationen. Den är aningen större och på täckvingarna syns långsgående ribbor. Dessutom finns några exklusiva torrmarksarter inom släktet, som bl a finns på alvarmark och som är rödlistade. Nämnas kan att korstecknad örtlöpare (*Lebia crux-major*) är en vacker jordlöpare med röda täckvingar med ett svart kors över, som lever som rovdjur på renfanebaggen.

Tack! Riktas till Bengt Ehnström som svarat för artbestämningen och kommentarer till mina funderingar i ämnet.

Litteratur:

Sandhall Å, Småkryp, Bonniers 1973.
Chinery M, Insekter i Europa, Bonniers 1988.

Porpoloma-året 2000

I Surahammars kommun var före år 2000 den svartnande narmusseronen, *Porpoloma metapodium*, endast känd från Skogsmuren. Det har dessutom, vad jag erfarit, varit den enda kända växtplatsen för arten i Västmanland. Denna stora och köttiga gråa "ängssvamp" liknar en musseron och svartnar helt vid intorkning, därav det svenska namnet. I litteraturen anges att den växer i mossiga betes- eller slåttermarker, helst i skogs- och bergstrakter, t ex på fåbodvallar. Den har varit känd i Muren sedan 1990.

Porpoloma-året (som i verkligheten utspelades under de två sista veckorna i juli) fick sin början den 17 i månaden, då jag besökte betesmarkerna vid Kungshammar i Ramnäs. I en stenig backe med gråfibbla, blåklocka, färsvingel, ljung m m stod ett par gråa svampar. Omisskänliga! Svartnande narmusseroner! Den tydliga lukten av mjöl blev bara en ytterligare bekräftelse. Den växte tillsammans med den violetta fingersvampen, *Clavaria zollingeri*.

Dagen efter, (18/7), besöktes de stengiga backarna i Elingbo. I den södra nötdjursbetade delen fann jag ett par grupper med narmusseroner. Den 21/7 kollade jag av dess kända växtplatser i Muren och konstaterade att den fanns även där. Samma dag klev jag ännu en gång upp på samma gamla trampnötta sten för att lättare komma över taggråds- och elstängslet till

Kalängen i Norrby, hagen med de rika kattfots- och låsbräkenbackarna. Nu var siktet Porpoloma-fixerat och efter en stund, nästan förväntat, hittade jag ett par narmusseroner i ett stenigt sydvänt parti av denna jungfruliga betesmark.

Den 26/7 letade jag svamp i Sångkärrsbacken och i Bovallen och på den sistnämnda lokalen fanns det narmusseroner. Två dagar senare var det dags för ett besök i Västsura ekhage och jag hade precis kommit över Connys förnämliga stätta, då det första jag fick se i svampväg var en liten grupp narmusseroner. Den 30/7 inventerade jag noggrant gräsmarkerna i Kohagen. Och här fick jag åter knäböja, å det ödmjukaste, inför den största gruppen av narmusseroner hittills - ett 10-tal exemplar. Intill dessa fanns en fin grupp av "följearten" - den violetta fingersvampen.

Frågan är om man någonsin kommer att få uppleva ett liknande svampår vad gäller *Porpoloma metapodium*. Under 2001 hittades endast ett exemplar av den, i Bovallen. Denna svamp (som är rödlistad som sårbar, VU) har ett mycket högt indikatorvärde och på de platser där den förekommer finner man ofta flera andra sällsynta och rödlistade ängssvampar.

Tom Sävström